

Vuk'uzenzele

Produced by: Government Communication & Information System (GCIS)

English / Xitsonga

July 2020 Edition

Mom with comorbidity beats COVID-19

Page 5

Men must stop abuse

President Cyril Ramaphosa has read the riot act to abusive South African men, who harm women and children, saying the brutal attacks must come to an end.

Gender-based violence (GBV) has increased in the country amid the coronavirus (COVID-19) pandemic, which is affecting large parts of the world. This, the President said, means the country is waging a war on two pandemics.

Addressing South Africans recently, President Ramaphosa expressed deep-felt regret at the recent wave of fatal attacks on women of all ages.

"As a man, as a husband and as a father, I am appalled at what is no less than a war being waged against the women and children of our country. At a time when the pandemic has left us all feeling vulnerable and uncertain, violence is being unleashed on women and children with a brutality that defies comprehension.

"These rapists and killers walk among us. They are in our communities."

The perpetrators, the President said, are fathers, brothers, sons and friends. "[These are] violent men with utterly no regard for the sanctity of human life."

21 women and children murdered

Over the past few weeks, 21 women and children have been murdered.

"Their killers thought they could silence them but we will not forget them, and we will speak for them where they cannot," the President said, calling the victims by name.

They include Tshegofatso Pule, Naledi Phangindawo, Nompumelelo Tshaka, Nomfazi Gabada, Nwabisa Mgwandela, Altecia Kortjie and Lindelwa Peni - all young women who were killed by men.

"We will speak for the 89-year-old grandmother, who was

• Cont page 2

To read Vuk'uzenzele download the GOVAPP on:

Search for SA Government on Google playstore or appstore

CONTACT US

Vuk'uzenzele

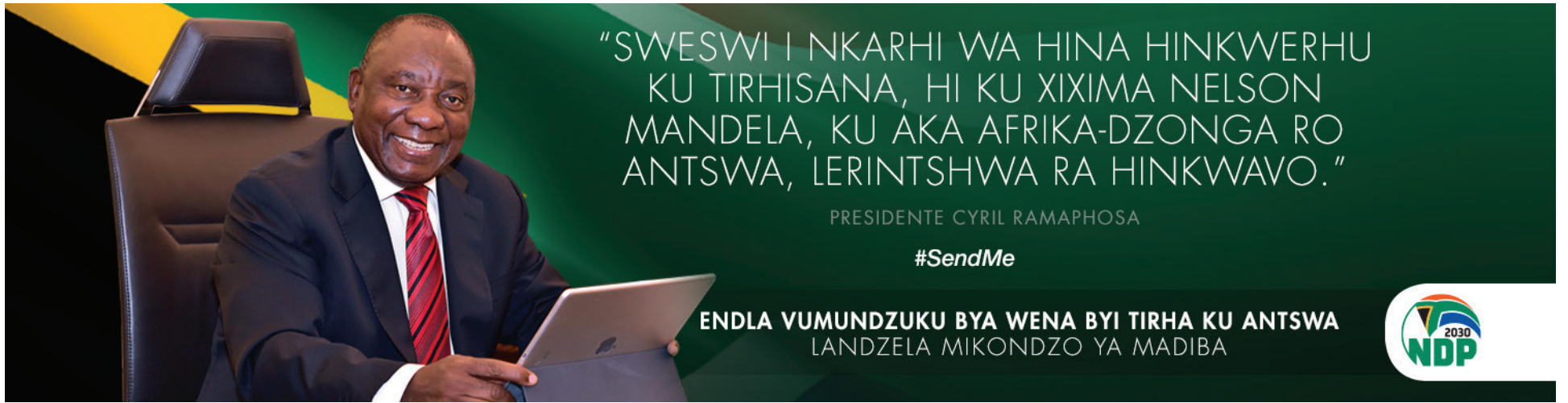
@VukuzenzeleNews

Website: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za

Email: vukuzenzele@gcis.gov.za
Tel: (+27) 12 473 0353

Tshedimosetso House:
1035 cnr Frances Baard and Festival streets, Hatfield, Pretoria, 0083

FREE COPY NOT FOR SALE

Vantshwa va Afrika-Dzonga hi vona xihlovo xa nhlohlotelotelo na ku tshembha

Hi marito ya Frantz Fanon ya ku 'rixaka rin'wana na rin'wana ri fanele ku kuma xikongomelo xa rona' ya ta emianakanyweni mikarhi hinkwawo loko ndzi lava ku vulavula na vantshwa va Afrika-Dzonga.

Swi nga ri na mhaka ku ri vatshama kwihi naswona va endla yini, hinkwavo va na ku hisekela lokukulu ku lava ku cinca misava.

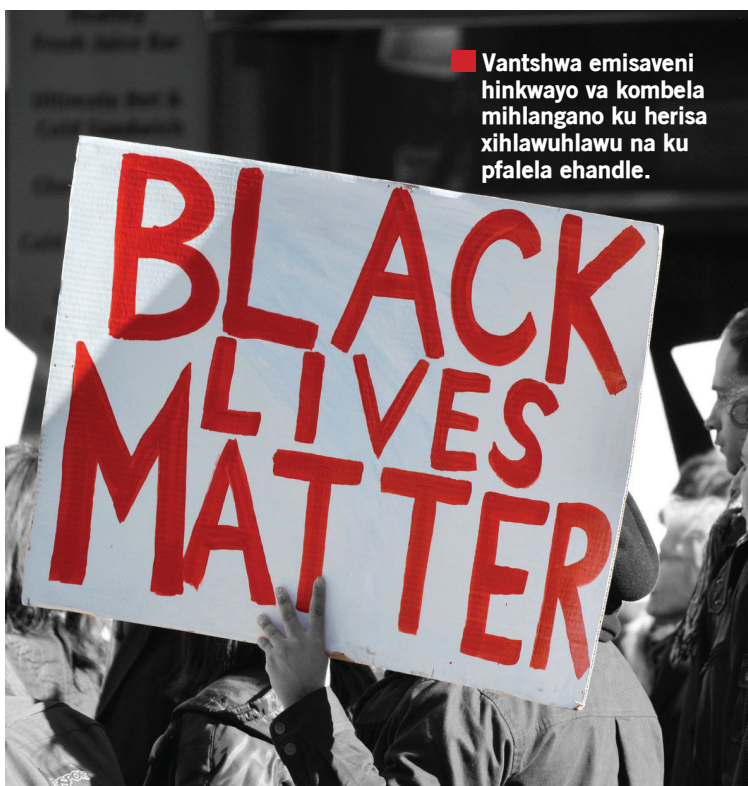
Loko hala tlhelo valava ku antswisa vutomi bya vona hikanene, vatlhela va lava ku fikelela ku va vaaki va kahle na misava yo antswa. Va ti vona va ri vona varhumiwa va ku tisa ku cinca ko vonakala.

Eka matimu hinkwawo, vantshwa hi vona va nga tisa ku cinca. Eka malembekhume lawa ya hundza, vantshwa vohlaya va lwile tinyimpi tohlaya ehenhla ka vululami, ku sukela hi 1968 hi pfukelano wa machudeni eParis, ku ya eka nhlangano wo lwisana na nyimpi eAmerica hi malembe ya va 1960, ku ya eka ku lwisana ka xikoloni eka matiko yo tala eAfrika na le matikweni ya Asia, na le ku lwisaneni ka xihlawuhlawu, na ku pfukelana ka Arab Spring.

Eka nkarhinyana lowu hi nga ka wona, vantshwa hi vona va nga emahlweni ka mpfumbaba ra #BlackLivesMatter leri nga kuma nseketelo wa misava endzhaku ka ku dlawa ka George Floyd eAmerika.

Eka mavhikinyana lawa ya nga hundza, vagingiriki emisaveni hinkwayo a va ri ku koxeni ka ku susiwa ka swikombo swa ku kurisa tihanyi na madzolongwa ya ku xavisiwa ka mahlonga na vukoloni.

Eka Yunivhesiti ya Oxford mukombisa ku vilela a khomile pulakhadi leyi a yi ri na marito ya ku 'Rhodes Must Fall', lexi

Vantshwa emisaveni hinkwayo va kombela mihlangano ku herisa xihlawuhlawu na ku pfalela ehandle.

a ku ri xirilo xa machudeni ya hina eka malembe ya ntlhanu lawa ya hundzeke.

Vantshwa emisaveni hinkwayo vakumile leswi fanaka leswi va nga swi lwelaku. Va le ku wiseni ka swifaniso na swikombiso swa rivengo ra mbala, vakoxa ku herisiwa ka dyondzo leyi nga ni kharikhulamu ya xikoloni, na ku koxa mihlangano ku lulamisa timhaka ta xihlawuhlawu na ku kahlanganelo wa vanhu.

Kutani, loko ha ha xixima rixaka ra 1976 hi ti 16 Khotavuxika 2020, hi tlhela hi hlonipha vantshwa va ku hundza ka xihlawuhlawu eAfrika-Dzonga, vavuyeriwa lava nga ringanela eka ndzhaka leyo xiximeka.

Kungu ra rixaka ra 1976 a ku ri ku ntlhatlha dyondzo ya bantu, lera vantshwa vasweswi i kuyisa emahlweni phurojeke ya rixaka ya ku rivalelana na ku cinca.

Eka nkarhi lowutaka swi ta vuriwa ku ri eka lembe leri ra 2020, swi funghile ku sungula ka nguva leyintshwa eka matimu ya vanhu.

Khoronavhayirasi a yi khumbhanga vutomi bya vanhu na

tshamiseko wa vona ntsena, yi tlhele yi ninginisa mahanyelo ya ntlovelo emisaveni hinkwayo.

Hi mikhuva lowu ntungu wu nga hangalaka hakona wu hi xitsundzuxa hilaha hi nga hlanganana hakona tanihi hi rixaka ra vanhu na ku pfumaleka ka ku ringana exikarhi ka matiko na le ndzeni ka matiko.

Ntungu lowu wu hi nyika xivandlanene xa ku tlhela hi "vuyelerisa" misava leyi nga taleriwa hi ku hanya hi swa hava, ku tihanyela wexe na ku tibuma, ku nga ri eka munhu ntsena kambe eka rixaka hinkwaro.

Vanhu lavantshwa va hi byela leswaku swa nkoka hi ku xiximeka, ntwela vusiwana na vun'we swifanele ku va swirhangana eka rixaka lerintshwa leri nga ta va kona, naswona va tiyimiserile ku va varhangeri va mahanyelo lamantshwa.

Eka minkanelo leyi ndzi nga va na yona na vanhu lavantshwa ndzi vule leswaku hi nga tekeli ehansi matimba ya ku va na mianakanyo, hikuva yi nga cinca naswona

yi cincile misava. Mianakanyo yi fambisile ku humelela ka vanhu naswona hi yona yinga ta hi pfumelela ku famba ndlela leyintshwa endzhaku ka nkarhi wa khoronavhayirasi.

Vanhu lavantshwa vacincile mianakanyo ya vona va endla swokarhi. A va pfumelelangi mpfumaleko wa switirhisiwa swi va xirhalanganyi. Va ti kumele swa ku swi endla eka tisekitara to hambana ta thekinoloji ya xiyimo xa le henhla eka hlayiseko wa mbango.

Hi nkarhi lowu, ndzi tlhontlha vantshwa ku luka na ku kunguhata phurogireme leyi nga kotisaka ku fikelela swikongomelo swa hina swa nhluvuko.

Hi 1961, mpfumbaba ra Cuba ro rhumela ntshungu wa vantshwa va vatinyikeri va machudeni etitshaveni na le matikoxikaya ku ya aka swikolo, ku dyondzisa litheresi na ku letela vadyondzisi. Switekiwa ku ri pfumbaba ro humelela swinene eka mapfumbaba ya matimu ya sweswi.

Vantshwa va hina va fanele va hlukisa maqhinga ya ku tlakusa vaaki na ku ya rhangela.

Ku fana na loko varhangerile nyimpi ya ku lwela ndzingano eka tidyondzo ta le henhla, matimba ya vantshwa va hina ya fanele ya humelerisiwa ku lwisana na ku fikelela ko ringana ka nhlayiseko wa rihanyo, ku cinca vun'wini bya misava, naswona swa nkoka, vululami bya rimbewu.

Ku fana na Mafrika-Dzonga hinkwawo, ndzi karhatekile swinene hi ku tlakuka ka ku dlawa ka vaxisati emavokweni ya vavanuna. Leswi i swiendlo leswi hlamarisaka eka ku pfumala vumunhu leswi nga riki na ndhawu eka vaaki.

Vurhangeri bya vantshwa eka timhaka ta ku gingirikela vaaki, ku kurisa ntivo na ku tsundzuxana tanihi hi varingani i swa

nkoka eka ku susa madzolongwa ya ku ya hi rimbewu eka vaaki.

Hi nkarhi lowu fanaka, hifanele hi tiyisisa vululami bya hina, hi tiyisisa leswaku vaendli va milandzu va fikisiwa ehubyeni, ku beyileriwa na ku humesiwa ekhotsweni nkarhi wu nga si hela swa tikisiwa naswona lava nga khotsiwa ku tshama ekhotsweni himpela vatshama ekhotsweni vutomi bya vona hinkwabyo.

Loko leswi swilava vaaki hinkwavo, ndzi rhamba vantshwa vaxinuna hi ku kongoma ku sungula ku lwisana na madzolongwa ya ku ya hi rimbewu. Loko ho ka hi nga sunguli ku lwa na nyimpi leyi hlase-laka vaxisati va Afrika-Dzonga, norho wa rixaka lerintshwa wu ta tshama wu ri norho.

Van'wana vahina lava a va ri varhangeri va mihlangano ya machudeni hi nkarhi wa xihlawuhlawu hi mikarhi hi tala ku vutisiwa ku ri xana mavonelo ya hina ya vanhu lavantshwa sweswi hi wahi namutlha. Ku na ku ringeka ka ku tlhela hi vuyelela ka tolo a nga vuyi eka "masiku ya ntsako" ya tipolitiki ta machudeni na ku lwa ka vantshwa, a swi nga vuyeleri.

Kambe ku fana na vantshwa va n'waxemu lava nga hlamusela xikongomelo xa vona, vantshwa va namutlha va hlamuserile xa vona.

Vantshwa va Afrika-Dzonga va 2020 va ringanerile ku tlurisa mpimo ku fikelela mpimo lowu vekiweke hi lava va nga va bulela ndlela. Va na ku tshembha, ku tiyisela na nhlohlotelotelo, na loko va langu-tane na swiyimo swo tika,

Hivona va hi nyikaka nhlohlotelotelo na ku tshembha.

Hi swiendlo swa vona, va le ku akeni ka misava leyi nga lulama, ringana, tshamiseka na ku rhula swinene. **V**

Manana loyi a nga na vuvabyi byo godzombela a hlula COVID-19

INSAAF MOHAMMED u vula leswaku swi na nkoka leswaku maAfrika-Dzonga, ngopfu ngopfu lava nga na mavabyi yo godzombela ku va na vutihlamuleri hi rihanyo ra vona.

Silusapho Nyanda

Vanhu lava nga na mavabyi yo godzombela, yo fana na asma, ntshikelelo wa ku hemfemula, mavabyi ya tinsu yo godzombela na mavabyi ya chukele – va nga va na swikombeto swo tika swa khoronavhayirasi (COVID-19), naswona va nga lova ku ri hi mhaka ya ntshikilelo lowu vangiwa hi xitsongwatsongwana emirini.

Nkateko wa kona, loko mutivi wa nhlayiseko wa le mitirhweni hala tlhelo manana wa vana vanharhu loyi a tshamaka eDorobeni ra Kapa Insaaf Mohammed (40) loyi a nga kamberiwa a kumeka a ri na COVID-19 loko hala tlhelo a ri na asma, u kotile ku fambisa swiyimo leswimbirhi naswona a nga vabyi swinene.

Mohammed u khomiwile hi COVID-19 ku suka eka nuna wa yena, loyi a tirhaka elaboretari ya Xibedhlele xa Groote Schuur. N'wana wa Mohammed wa nkombo wa malembe u kumiwile a ri na xitsongwatsongwana.

Endzhaku ka loko va kumiwile va ri na xona, hi vunharhu bya vona va papalatile va ri ekaya. "Hi papalatile hi ri ekamareni ro etlela ra hina, loko mhanin'wongi – loyi a nga na vuvabyi bya chukele na tshikelelo wa ku hefemula yena hi nkateko a nga tluleriwangi hi xitsongwatsongwana – u hlayisile vana va hina lavan'wana," ku vula Mohammed.

Hikuya hi Ndzawulo ya Rihanyo ya Kapa-Vupeladyambu, vanhu lava nga na ntshikilelo wa ku hefemula, mavabyi ya chukele na mavabyi ya tinsu yo godzombela hi van'wana va lava nga na mavabyi yo godzombela lava xanisiwaka hi COVID-19.

Ku sukela hi ti 25 Mudya-xihi, vanhu lava nga na mavabyi yo godzombela lava ya landzelaka vakombisile swikombeto swo tika swinene:

- Ntshikilelo wa ku hemfemula, 58 wa tiphesente
- Mavabyi ya Chukele, 56 wa tiphesente
- Mavabyi ya tinsu, 17 wa tiphesente
- HIV, 16 wa tiphesente
- Asma na mavabyi ya ku hemfemula yo godzombela, 15 wa tiphesente
- Mavabyi ya mbilu, 11 wa tiphesente
- Ku nyuhela ku tlula mpi-mo, 13 wa tiphesente

- TB, 13 wa tiphesente
- Kankere, tiphesente timbiri
- Mavabyi yan'wana yo godzombela, 16 wa tiphesente.

Mohammed u vula leswaku ku chava ka yena lokukulu a ku ri ku vona ku hlanganana ka matimba ka ku hefemula ku suka eka COVID-19.

"Andzi titwa ndzi karhele, khohlola na ku omelela ka xifuva, leswi olovisiwa hi pompo ya mina ya xifuva.

Swikombeto swa mina a swi nga tikanga ku fana ni swa nuna wa mina, loyi yena miri wa yena a wu vava, a twa a lava ku hlata, ku vambeka xifuva, ku heleriwa hi moya, ku pfaleka tinhopfu, xikhohlola xo oma na ku hisa miri. Jaha ra mina ri vile na ku hisa miri masiku manharhu, kambe a hola hi ku hatlisa loko swikombeto leswiya swisukile," a vula.

Ndyangu wa Mohammed a va landzelela swileriso hinkwaswo swa rihanyo ekaya na le ntirhweni, ku papalata ku khomiwa hi xitsongwatsongwana. "Ndyangu wa mina a wu switwisisa, hlayisa na ku seketelana, va hi tisela swakudya swo lalela madyambu man'wana na man'wana, kambe hi mikarhi yin'wana miganga yi nga kombisa ku va yi nga ri na mhaka na ku chavisa loku humaka eka vuhangalasa-mahungunyi-ngi bya mani

na mani," ku vula Mohammed.

Ndzawulo ya Rihanyo ya Kapa-Vupeladyambu yi vula leswaku ku tshamela ro nwa mati na ku xiyisisa chukele engatini, ntshikilelo wa ngati na mahiselo ya miri i swa nkoka eka ku lawula COVID-19, ngopfu ngopfu eka vavabyi lava nga na mavabyi yo godzombela.

Hi ku engetela: ndzawulo yi tsundzuxa vanhu lava nga na mavabyi yo godzombela ku:

- Teka mirhi hi ndlela ya kona, tanihilaha swilerike hi mutirhi wa hlayiso wa rihanyo.
- Hlamba swandla swa wena hi xisibi ku ringana 20 wa tisekoni, loko u nga si khoma mirhi.
- U nga tshiki ku teka mirhi handle ka loko mutirhi wa nhlayiso wa rihanyo a ku byela tano naswona u nga tshuki u avelanile mirhi na van'wana.
- Ringeta ku tiolola ku ringana 30 wa timinete hi siku.

Ndzawulo yi vula leswaku vanhu lava nga na mavabyi ya chukele va le ka khombo swinene eka swikombeto na hlanganohlangano wa COVID-19, kambe nxungeto wa ku u vabya switlhela swi va ehansi eka vanhu lava nga na mavabyi ya chukele loko swifambisiwa kahle.

"Hi ku angarhela, vanhu lava nga na mavabyi ya chukele va nga tokota swikombeto swo tika na ku hlanganahlangana loko va ri na xitsongwatsongwana.

Loko vanhu lava nga na mavabyi ya chukele va ri eka nxungeto wa COVID-19, ku ya emahlweni na ku papalata ku hlangana na ku siya mpfhuka wo ringanela exikarhi ka vanhu swa bumabumeriwa laha swi nga fanela. Ku nyuhela ku tlula mpimo naswona swi na khombo lerikulu eka COVID-19. Ku hunguta

miri, laha swikotekaka, swa bumabumeriwa."

Rihanyo lerinene

Endzhaku ka loko a tishamele a ri yexe masiku ya 14, Mohammed u tlhelerile entirhweni. U vula leswaku ku hola eka xitsongwatso-ngwana swi cincile maanankanyelo ya yena na mavonelo ya vutomi.

"U khensa ndyangu wa wena na swilo switsongo evuton'wini ku tlurisa. Ndzi lava vanhu va teka vutihlamuleri bya rihanyo ra vona eka mbangu wihi na wihi lowu vatirhaka eka wona na ku dyondzisa vandyangu na vana, ngopfu ngopfu sweswi hikuva vana va tlhelela eswikolweni.

"Pfuna vana va wena ku tumbuluxa tindlela tintshwa ku kombisa rirhandzu eka vanghana va vona, va nga tshuneri ekusuhi na ku khumbhanakhumbhana.

Endla leswaku vandyangu wa wena va ti basisa loko va nga si nghena ekaya, siya tintangu ta wena egaraji loko swikoteka, hluvula swiambalo hinkwaswo na ku hlamba loko u ngasi pfuxela hinkwavo vandyangu wa wena na ku ehleketelala ku sirhelela rihanyo ra vona," a vula.

Ndzawulo yi tsundzuxa vanhu lava nga na mavabyi yo godzombela ku dya swakudya swo aka miri, va ti olola hi mikarhi, lawula ntshikilelo, va landzelela madyelo ya vona ya mirhi na ku landzelela maqhinga hinkwavo yo sivela lava ya nga fanela.

* Loko u ri na swikombeto swihi kumbe swihi, swo fana na ku hisa miri, khohlola, kumbe ku heleriwa hi moya, tihlanganisi na nomboro ya mahala ya COVID-19 eka 0800 029 999 kumbe rhumela rungula "Hi" eka WhatsApp eka 0600 123 456.

Insaaf Mohammed, loyi a nga na asma, u kotile ku hlula COVID-19.

LESWINTSHWA HI COVID-19

Mfumo wu lulamisela ku tlakuka ka COVID-19

VULULAMISERI BYA KU tlakuka loku nga vaka kona ka timhangu ta COVID-19 byi le ku endliweni na mfumo na sekithara yoka yi nga ri ya mfumo ku le ku akiweni ka swibedhlele swa nkarhinyana, ku xaveni ka switirhisiwa swo tisivela na ku tiyisisa leswaku Afrika-Dzonga ri maka swipfuneta ku hefemula.

Allison Cooper

Timhangu ta vuvabyi bya khoronavhayirasi (COVID-19) eAfrika-Dzonga ti languteriwa ku tlakuka eka mavhiki lawa ya landzelaka naswona mfumo wu tirha hi matimba ku tiyisisa leswaku sekithara ya rihanyo yi lulamerile.

“A hi ri eku xaveni ka switirhisiwa swo tisirhelela swa vanhu (PPE) ku suka ematikweni ya misava na ku seketela mabindzu ya laha kaya ku swi endla laha,” ku tiyisisa Phurresidente Cyril Ramaphosa.

“A hi ri eku antswiseni ka miako ya swibedhlele, ku dzimiwa ka swibedhlele swa nkarhinyana na ku kuma mibedwa yo engetela ya vavabyi va COVID-19,” a engetela.

Emasungulweni ya Khotavuxika, kwalomu ka 27 000 wa mibedwa ya xibedhlele xa mani na mani yi vekiwelele etihelo ku va yi tirhisiwa hi vavabyi va COVID-19, loko yi herile, swibedhlele swa nkarhinyana switava na 13 000 wa mibedwa.

Tindhawu to hlawulela etihelo na swibedhlele swa nkarhinyana:

Holobyte ya Mitirho ya Mfumo na Vumaki u te:

- 1 751 wa miako yi funghiwele tanihi tindhawu to hlawulela etihelo, leti yimelaka 129 600 wa mibedwa etikweni hinkwaro, eka miganga ya 44 na madorobakulu ya nhungu.
- 358 wa miako yi kumekile eKapa-Vupeladyambu, leti yimelaka 27 500 wa mibedwa.
- 395 wa miako yi kamberiwile

hi Ndzawulo ya Rihanyo, leyi yimelaka 35 759 wa mibedwa.

- 32 wa swibedhlele eKapa-Vuxa, 19 eKwazulu-Natal na 10 eMpumalanga yi kumiwile ku va yi pfuxetiwa na ku lunghisiwa ku va swibedhlele swa nkarhinyana.

Sentharo ya Hlanganelo ya Matiko ya Misava eDorobeni ra Kapa, xibedhlele xa nkarhinyana lexikulu etikweni, xi na mibedwa yo ringana 862. Xi amukerile 10 ra vavabyi hi ti 8 ta Khotavuxika.

EN'walungu-Vupeladyambu,

swipano swi le ku kuriseni ka swibedhlele hi ku engetela miako yin'wana.

Xiyimo xo lulamela xa Gauteng

Phurimiya wa Gauteng David Makhura u te xifundzakulu xi na:

- 8 301 wa mibedwa ya xibedhlele leyi nga kona,
- u cincile swibedhlele swin'wana leswi nga kona ku va miako ya COVID-19, leswi endlaka 555 wa mibedwa ya ntolovelu na 308 wa mibedwa ya ICU yi va

kona, na ku endla tiwadi ta nkarhi hinkwawo eka swibedhlele swa Kopanong, Jubilee, na Chris Hani Baragwanath na George Mukhari, na ku engetela mibedwa ya 800, naswona u tiyisisa leswaku miako ya Nasrec yi na 500 wa mibedwa.

Hi Mudyaxihi, Phurimiya Makhura u amukerile tinyiko to huma eka BMW na Nissan ku pfuneta ku aka swibedhlele swa nkarhinyana eRosslyn, eTshwane.

Swibedhlele swa nkarhinyana swa le Kapa-Vuxa

EKapa-Vuxa, xibedhlele xa nkarhinyana xa mibedwa ya 1000 xi endlile eRivaleni ra Mitlangu ra Nelson Mandela Bay, timbala tin'wana ti le ku tirhisiweni tanihi miako yo veka wexe na ku va swibedhlele swa nkarhinyana, ku katsa na Rivala ra Doroba ra Kapa na FNB.

Mfumo wa Jarimani na Volkswagen va nyikerile R107 wa timiliyoni ku aka xibedhlele xa nkarhinyana ePort Elizabeth. Loko xibedhlele xi ta va xi lulamerile ku amukela vavabyi, xi ta rhwala 4 000 wa mibedwa.

Swipfuna ku hefemula

Afrika-Dzonga ri, hi ku pfuniwa hi tindzawulo to hambana, tikhamphani na mihlangano, kotile ku hlengela hlalo yo vonaka ya switirhisiwa swo tisivela, mirhi yin'wana na swipfuna ku hefemula.

Xipfuna ku hefemula xa vutshunguri i muchini lowu pfunaka mahahu ku tirha. Xitirhisiwa eka vavabyi lava tikeriwaka hi ku hefemula.

Vavabyi lava nga na vuvabyi bya khoronavhayirasi (COVID-19) va tikeriwa hi ku hefemula. Mfumo wu simetile Phurojeke ya Tiko ya Xipfuna ku hefemula hi Dzivamisoko, ku aka michini yo tala hikwalaho ka nkayivelo eka matiko ya misava.

Ku languteriwa leswaku swi nga sungula ku endlwa hi Khotavuxika naswona mfumo wu tshembha leswaku kwalomu ka 20 000 wa swipfuna ku hefemula swi ta endlwa eka tin'hweti leti landzelaka.

Nkwama wa Solidarity wu vekile

mali ku kuma 200 wa swipfuneta ku hemfemula, leswi nga nyikiwa swibedhlele hi ku ya hi ku laveka ka tona.

Amerika ri nyikerile 1 000 wa swipfuneta ku hemfemula eAfrika-Dzonga, 20 wa swona swi nga amukeriwa hi Holobyte wa Rihanyo Zweli Mkhize hi Khotavuxika. Tinghenisiwile Exibedhlele xa Chris Hani Baragwanath eSoweto. Leswi nga ta nyikeriwa nkarhi lowutaka swi ta tirhisiwa eka miako ya le Kapa-Vupeladyambu.

Switirhisiwa swo tisirhelela swa vatirhi va nhlayiso wa rihanyo

Xikongomelo xin'wana xa Nkwama wa Solidarity i ku rhangisa ku phakela PPE eka vatirhi va rihanyo vo fana ni madokodela na vaongori.

Nkwama lowu nga hlengela R2,61 wa tibiliyoni ku fika namutlha, wu pfunetile ku kuma PPE ku tshamsekisa sisteme ya rihanyo na vatirhi va rihanyo va miganga ku ringana tin'hweti timbirhi.

“A hi ri eku antswiseni ka miako ya swibedhlele, ku dzimiwa ka swibedhlele swa nkarhinyana na ku kuma mibedwa yo engetela ya vavabyi va COVID-19.”

Hambiswiritano, ku tshama ku ri na nkayivelo wa tiPPE emisaveni hinkwayo, ku katsa na le Afrika-Dzonga.

Tikhamphani to hambanahambana leti nga nyikela hi PPE, ku katsa na Mabindzu ya Afrika-Dzonga, Naspers, First National Bank, Vahangalasi va Mirhi va Hlanganelo,

Riphabuliki ya Vanhu va China, Nhlangotho wa Matiko ya Misava wa Rihanyo, Khamphani ya Mimovha ya Ford na Nkwama wa Solidarity.

Ku komberiswa vatirhi va nhlayiso wa rihanyo

Vatirhi votala va nhlayiso wa rihanyo va ta laveka loko tihlayo ta COVID-19 ti ri karhi ti tlakuka naswona mfumo wu komberile vatirhi va vahlayisi va rihanyo lava nga tirheki na vaongori ku tihlanganisa na swifundzakulu swa vona.

“Hi tlhela hi rhumela xirhambo eka lava tokoteke eka swa rihanyo, na lava va nga ya eku wiseni, ku ta va ta tirha – naloko swi ri swa nkarhi wo koma,” ku vula Holobyte Mkhize.

Mfumo wu rhumerile 217 wa madokodela ya le Cuba laha tikweni hinkwaro.

